

KALIKATA LITTLE MAGAZINE LIBRARY-O-GABESHANA KENDRA
18/M TAMER LANE, KOLKATA-700009

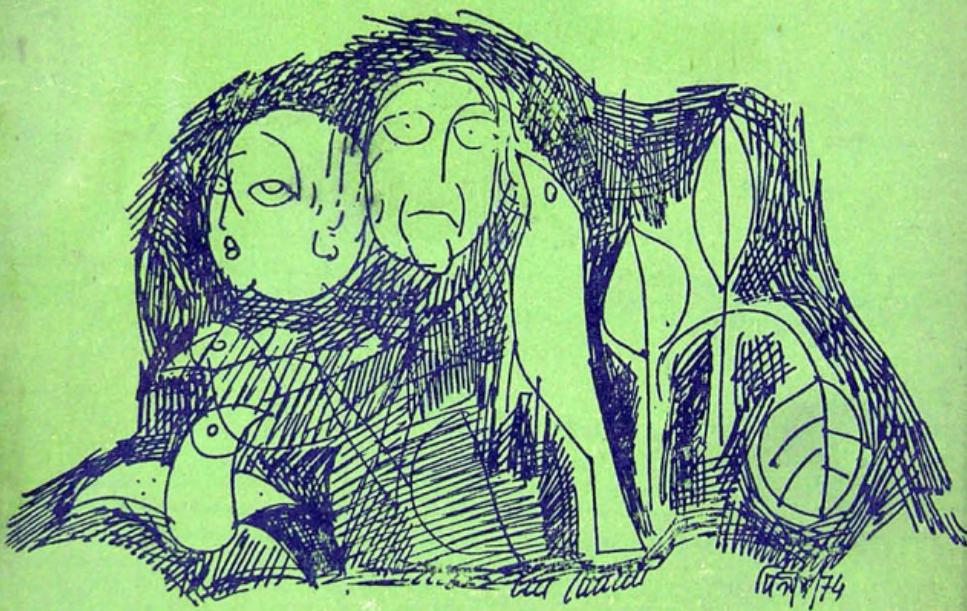
Record No : KLMGLGK 200*	Place of Publication : <i>৭৩ প্রজ্ঞান সংকলন কর্মসূচি দল</i> <i>বাবুর জী</i>
Collection : KLMGLGK	Publisher : <i>৭৩ প্রজ্ঞান সংকলন কর্মসূচি দল</i>
Title : <i>গোপ</i> (ANUBHAV)	Size : 8.5" / 5.5"
Vol. & Number	Year of Publication : 1/1 July 1974 1/3 Sep 1974 1/4 Oct - Nov 1974 1/8 Feb - March 1975 1/11 July 1975 / Jan 1976 2/7
Editor	Condition : Brittle - Good
	Remarks

CD. Rec No : KLMGLGK

জ্যুন্টকুম্বার সম্পাদিত

বেগুনী

কবিতার মাসিক

ପ୍ରକାଶନ ଦସ୍ତଖତ

ନବପର୍ଯ୍ୟାମ । ସଂଖ୍ୟା ୮ ।

ଫେବ୍ରୁଆରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୯୭୫

ଶଲତେର ଜନ୍ୟ ଉତ୍ସ ହୟ

ଆମେକ ଦେଖି ହୋଇ ଗୋଛେ ! ଆମେକ ଦେଖି ଏହି ଦୀର୍ଘପଥ ଠିକ କବନେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ
ଆମରା... । ଝିଙ୍ଗି ଫେଲେ ଦାତ ଇତିହାସକେ । ଆଜକେର କଥା ବଜେ...ଆଜକେବେ... ।
ଆମାଦେର ହାତେ ଏଥନ କୋମୋ ତୀର୍ଥଧାର ଛୁଟି ଦେଇ, ଭଲଭଲ ମଧ୍ୟ ଦସକାର ।

ହିନ୍ଦୀ କବି ଶରତ ଶ୍ରୀରାମ ତିର ମାରେ ମାରେ ତୀର୍ଥ ଦେଖେ ଥାନ । କେନନା,
ଆମନେର ଚୁରୀଟ ମେଳେ ଆସିଛେ ଶତାବ୍ଦୀ । ତିନି ଦେଖାତେ ପାନ, ବାଜାରେ ଲଞ୍ଜ ଲଞ୍ଜ
ଜିନିଯ ବିଜ୍ଞା ହୟ ଏକଟି ସର୍ଗ, ତବୁ ସକଳେର ପଛଳ ଏକରକମ ନର । କେଇ ଫୁଲେର
ପୋଦରେ ମୁର୍କ, କେଉ ବ୍ୟୁକେର । ଯାରା ବାଲଙ ଏବଂ କୋଦାଳ ବାନାର, ତାଦେରାଇ
ହାତେ ତୈବି ହୟ ବନ୍ଦୁକ, ବାଇଫେଲ, ମେସିନପାନ ।

ଆମରା ସଥନ ନିଯି ଆମ୍ବାଜନ କରିଛି, ତଥମ ତୀର କଥା ଭାବରେ
ଇଛେ କରାଛ । ଆମରା କେଉ ଆଛି ଧାରିକେର ଶାସନେ, କେଉ ଧାରିକେର ବିନ୍ଦ୍ୟା
ନାଟିକେର । ଶରତ କାରୋ ଶାସନ ମାନେ ନା । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାଶ୍ଵିନ । ଅଭାବତ ତାର
ବିପ୍ରାହେର ଏକଟା ନିଜର ଧରଗ ଆଛେ । ଓକେ ବାଦ ଦିଲେ ଏଥନ ହିନ୍ଦୀ କବିତାର
କଳକାନ୍ତାଇ ପରିମଞ୍ଜନ କେମନ ହେନ ନିରାଜାପ, ନିରିମିଯ ନିରିମିଯ ମାନେ ହୟ ।

ଶରତ ହେଲେମ ହିନ୍ଦୀ, କିନ୍ତୁ ନିଃଶବ୍ଦ ମେନ ପରିମଞ୍ଜନାରୋର ଅତି-ନାଗରିକ
ସାଂକ୍ଷତିକ ପରିମଞ୍ଜନ । ତୌର ଚିନ୍ତାର ଦର୍ଶନିକତା ଆଛ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରୟାସିକ ବିନ୍ଦ୍ୟ
ମେଇ । ତିନି ଚାଲାକରାର ଭୀଷମ ଭତ୍ର, କିନ୍ତୁ ଆଜ୍ଞମର୍ଯ୍ୟାଦାର ଯା ପଢ଼େ ପର୍ଜନ କରେ
ଓର୍ତ୍ତନ । ତାକେ ନିଯି ଆମାଦେର ଭତ୍ର ହୟ । ତିନି ବଜେ, କୁରୁର ଆର ମାମୋଚକଦେର
ଆମି ସ୍ଵଗ କବି ।

ତାହମେ ତିନି କି ?

ଶରତ ବଜେ, ଆମି ପ୍ରେମିକ, ଆମି ବିପ୍ରାହୀ, ଆମି ଫ୍ଲାଷେଟ୍‌ଟାଇଟ୍ - କି ନାହିଁ ?
ତାମୋବାସି ହାତ୍, ମାଂସ ଆର ନିଯିକ ପାନୀୟ ।

ଶ୍ରୀ କେନ୍ଦ୍ରଜୀ ମହାପାତ୍ର

ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ର ଏଥିର ପାଇଁ ଆମର ପାଇଁ

ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ର ଏଥିର ପାଇଁ

ଆମ ପାଇଁ କମର ଲାଗିଲା -

ଏଥିର ପାଇଁ ମୁଖୀୟ ମାନ୍ୟ ।

ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ର କମର,

ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ର କମର ଏ ।

ମୁଖୀୟ ଚିରଳୀର ପତିତିଣ୍ଡ କମରିଲା

ଏଥିର ମହାପାତ୍ର ଏଥିର ମହାପାତ୍ର

ଆମ ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର -

ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ।

ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର :

ଆମର ! ମୋର ପ୍ରତିନିଧି ମନୋର ପାଇଁ

ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର !

ଶ୍ରୀ ମହାପାତ୍ର ଏଥିର ଏଥିର ସମ୍ମିଳନ -

ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର :

ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ପାଇଁ କମର ଲାଗିଲା ଏଥିର ।

- ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ! ଆମର ! ମାତ୍ରାମୁକ୍ତ ଏଥିର !

ଆମର ମୋର ମଧ୍ୟର ମଧ୍ୟର ମଧ୍ୟର,

ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ।

ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର -

ପାଇଁ ଏଥିର !

ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ..

ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ..

ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର ..

ଏଥିର ଏଥିର ଏଥିର .. ~ ଶ୍ରୀ କେନ୍ଦ୍ରଜୀ ମହାପାତ୍ର

ଏହି ସବ ପାଇଁ ଉତ୍ତର ଓ ଏକାଟି ଚିଠି | ଗୋରାଙ୍ଗ ଭୌମିକ

କବିତା କି ? କବିତା ଆମର କାହେ ଜୀବନେର ସୂର୍ଯ୍ୟରତମ ଆର୍ତ୍ତମାନ - ଏହି ଉତ୍ତର ଆମ ଅନେକବେଳେ ଲିଖିଛି । ଆପନାକେବେଳେ ସିମ୍ବୁମ । ବିଷ୍ଣୁ ଆର୍ତ୍ତମାନ ସମ୍ମିଳନ ଆମର କାହେ ଭୀଷମ ଲାଉଡ ମନ ହେବ । ଏହି ପରିଵର୍ତ୍ତନର କାହା ହେବେବି । କୋନଟାଇ ଝୁଳୁଷି ମନେ ହେବନା । ଆସିଲେ ଆମି ଜାମି ନା କବିତା ବସ୍ତା କବିତା କାହେଇ ଏକଟା ସମ୍ବନ୍ଧର ପର ଥାରାମ ଥାଗତେ ଥାକେ । ଏକମେ ଆମି ବିରାଜ ।

ଆପନି ଜାମାତ ଚେଯେଛେ, ଆମର କାହେ କବିତାର ବିକଳ ଅନ୍ୟ କିଛି ଆହେ କିମା ।

-ଆହେ ବୋଧିଥୟ । ସେଠା ଆମି ଆମି ନା । କବିତାକେବେଳେ ତେ ଆମି ଦେଇ ନିଯମିତ ବିକଳ ଦେଇଲା । କବିତା ଆମର ଜୀବନ-ଯାତ୍ରମରେ ବିକଳ ଉପାଯ । କେ ମେନ ଆମର ଅନେକମିଳିଲା ଆମି ଏକଟା ପ୍ରେ କରେଛିଲୋ, ଆମି ମେଟେ ଆମି କାହିଁ ଦେଇ ? ତାର ଉତ୍ତର ଆମର ଜୟ ବେଳେ ଥାକିଲେ ହିଛେ ହସ, ତାହି । ଏଥିନ ବୁଝାତେ ପାରାଇ, ସେଠା ସତ ନମ ।

କାହା ଜନ୍ମ ଦିଲା ?

-ନିଜେର ଜନ୍ମ । ଆମି ଆମର କବିତାଯା ଆମାକେଇ ଦେଖି, ଆମାକେଇ ଦେଖିଦେ // ଚାଇ, ଅନେକ ଦେଖାର ବିଧା ଭାବରେ ତେବେଳେ ପରି ନା । ସଦେହ ନେଇ, ଆମର ମାତ୍ରଭାବୀ ବାଜାର । ତରୁ ଆମର କବିତାର ଭାବୀ ମେନ ତାକେ ସମ୍ପର୍କ ହେବେ ଚାନ୍ଦ । ଏମନ କି ଆମର ଗମାର ଘରର ଦେଖାରୀର କାହାରେ ଏକଟା କବିତା ନାହିଁ ।

ଆପନି ଜିଜ୍ଞେସ କରାତେ ପାରେନ, ତାହାରେ ଆମି କି ଥାଥିପର ?

-ହୀ । ମୋହର ତାହି । ଏହି ସେ ପ୍ରତିଦିନ ଥାବରର ଦବାଜ ପଡ଼ି, ବିଚିତ୍ରିତ ହଟେ— ଏହି କାରଗ ବୋଧିଥୟ ଆମି ଆମାନା ନିଜେକେ ଦେଖିଲେ ତିମତେ ପାରି । ଏକେକିଲିନେର ଥାବରର କାଗଜ ପଡ଼େ ଆମି ଶୋକାହତ ହେବ, କେବନା, ଖରା, ପାବନା ଦୁଇକାଳ, ମହାମାରୀରେ ଆମି ଆଜାତ ହେବ ତାହି ନା । ଚାମୀରା ମରେ ଗୋଲେ ଆମି ଥାବ କି ? କରେ ଜନ ନା ଏମ ଆମି ଚାନ କରିବ କୋହାର ? ସୁରକ୍ଷା-ସୁରକ୍ଷାରୀରା ମରେ ଗୋଲେ ଆମର କବିତା ପଢ଼ିବେ କରାର ? ଏ ରକମ ନାନା ଭାବରୀର ଆମର ସୁମ ଆସେ ନା । ଭାବିଗ ଆର୍ଥିଗରେ ମତୋ ଆମି ସକଳକେ ସୁଧୀ ଦେଖାତେ ଚାଇ, ସୁମ୍ବ ଦେଖାତେ ଚାଇ, ହାତେର ମୁଠୋର ପେତେ ଚାଇ ।

ଆପନି ଜାମାତ ଚେଯେଛେ, ଆମି ଦେଖିପରିମିଳିବ କିମା । ଏ ପରେ ଉତ୍ତର ଦେବ ନା । ବେଳେ କିନ୍ତୁକାଲା ଆମେ ଦେଖା ଏକଟା କବିତାର କରେକଟା ଜାମି ଉଛୁତ କରିଛି ।

ଉତ୍ତରର ଆପନି ଡେବ ନିମ ।

“ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧ ଶୁଣି ମଣ୍ଡ କରେ ଆମି ପୁନରାଜ୍ୟ

ଏବେଶେଷ ଜୟ ମେନ କୋମା ଏକ ଦୁଃଖନୀକେ ମା ଭାବର ତୀର ପ୍ରମୋତ୍ତମେ,

ଏ ଆମର ଦେଖ ମତ, ପାର୍ଥନା ସତାମା !”*

ଜୟଜୟକୁମାରକେ ଦେଖା ଚିଠି ।

মাকড়সা, দমকল, পাখিরা ইত্যাদি | হরপ্রসাদ মিত্র

১

এক ছায়া যাম সরে, তখন অনা ছায়ার জালে
ইত্যাব যে মাকড়সা, সে তত্ত্বে জড়ানে
জড়িয়েই যাও, জড়িয়েই যাও, জড়িয়েই যাও সব।
রাতের পুরীশ বীশি বাজায়,—তখন অসম্ভব
দূর কুকুরের ঘেউ ঘেউ বা একজন মোটো গাড়ি।
বুকের মধ্যে অভিজ্ঞা ধূঁজতে থাকে বাঢ়ি
বাঢ়ি কোথায় ? বাঢ়ি কোথায় ? কোন গরিটা কার ?
সব চেচেছে সদৃষ্ট কে ? সব যে অকর্কার !

অঙ্গকারাই ঝাপসজ্জ, অঙ্গকারাই গান—
এক নাটকের মধ্যে নাটক তাঙ্গেই খান খান

আমার জীবন তোমার জীবন দুই মিলে হোক এক।
ভেঙেছিলুম তাজেবাসায় সকল পরিত্যাগ
তোর বেজাকার শিশির হোমান আয়ানে মাঠেরা,
নিশ্চেদের ঠাণ্ডা হাতে তেমনি সহজ হয়।

হয়নি তো তা, ইচ্ছ না তা,—হয় কি বা না হয় ?
তাবনারা সব বেঁচে থাকে অক্ষয়, অক্ষয়।

২

মাকড়সাটা বুকবুকে মাছে, মাকড়সা ফের ছাড়াচে।
অনুভূতির চেন্দুজো সব পাথর হয়ে গড়াচে।
মাকড়সাটার কী সব ক্ষাঁৎ ! কখন ভাগে দুয়োয়া বা,
হৈছে ছিড়ে যাও জাজাটা মিঠি, কেমন করে জোড়েই বা।
আঢ়া বাজে পোন্দুরে বা শীত ধীপ্তে নিরাম
এক নাটকেই আছে, কিন্তু কাহিনী তার অনন্ত।

৩

অনেক রকম হৈ হৈ হয়—তারাই তো ওমণ্ডল।
সব শব্দই শুন নাউ উঠে নিজ শুম নিজ শুম।
কোন শুমা উড়াছ পাখি ? কোন শুমা যাও ?
কে দেখতে পাও তাকে ? কে দেখতে পাও ?

৪

ফুটপথে লাল কমজুরা আর আপেক্ষা হাসচেই,
বাঁকা মুটের বাঁকায় বাঁকায় বাজার পালাচেই।
তিপিকারের ঘোঁসমার দাখান নামাবান,
দমকা হাতওয়াঁ হঠাঁৎ আঙ্গন—চৰাটা চং চং।
লাল গাঢ়িটা আসে তেড়ে, রঞ্জিতীর জন
সপ্তদ্রুতের মধ্যে এ কী অঙ্গুত দমকন !

জেলখানা—এ জেলখানা—এ, এই সে সবাই আঁচি,
বেঁচে থাকার চিটেগড়ের মাছি না মৌমাছি ?

নুনাবতী উপেস করেন জগপুরে জগপুরে,
আঙ্গুষ্ঠি বাঁপারটা কি ? দেবিন মধুপুরে
মরমিলি ঠাঁৎ পেতে খেত বেলেছিলেন কে ?
স্টোর-বিপেটার টেবুর তুঁকে সিগারেটের ট্রে
ছুঁতে ছুঁতেই পালিয়ে দেন, দইন বাঁকি বা
আমি নিমুঁ তিনিটি এবং তিনি নিজেন তা।

তা ভাল, তা ভাল—কিন্তু দমকনটা বেশ।
বহিশিখার শুরু না কি বহিশিখার শৈষ ?
দমকনটায় জাজবাড়িটায় নীজি উদির ভিড়
বুকের মধ্যে অগ্নিদহের ফাটল কিংবা চিড় !

৫

আঁ-হা-হা-হা ধমাখুক শব্দে শব্দে গড়া।
অনেক রকম হাত-প্রতিহাত হাটকাজিমার ছড়া।
ঙঙুৰি বই বাধাছ বাস জানিয়ে তেমনে কুপি,
জীবন তো একই বলে !—কারচুপি, কারচুপি !

মিজাপুরের গাঁজির মধ্যে নকশাজীদের বাসা,
শহীদ-মিমার নামাটা শীতের অঙ্গুত ধোঁয়াশা !

চৰকমকি কই ? চৰকমকি কই ? অসম্ভবের মানে
কোন চং চং ঘণ্টা কাকে উত্তু করে আনে ?

৬

লাল গাঢ়িটার তাড়ায় তাড়ায় স্ট্রাইক গেমেও থামকে
বুক-দুরাদুর না ঘাটলো উঠেছেই কেড়ে চমকে।

কে তুমি, কে তুমি—কোথায় ? কে তুমি, কে তুমি
কেমে উঠেছে বুকের মধ্যে অনেক জন্মাচি।

কবিরূপ ইসলামের কবিতা

এই জয়ে মাঝ একবার

একজয়ে একবারই সন্তুষ্ট ওধূ
এক জয়ে মাঝ একবার
বাকি সব অধিময়তা দিলে পাজামার মতো
বিবরণ আভ্যাস মাত্তা ॥
চুম্বন চুম্বন নয়, আভিষ্ঠন আভিষ্ঠন নয়।

একবারই শিশির ঘরে এক জয়ে মাঝ একবার ॥

অ/ড্রাম

এই আঘাপোমনতা আমারই আঢ়ালে
প্রতোক্তি করে দুর আছে
একটা করে মাহাত্মা তৈরিত আছে
যা কিছু গোপন সবই ছাঁচি ও সুন্দর ।

এই আঘাপোমনতা অঙ্গাত প্রবাস নয়
বরং তেলিফোনের ওপারে ওপারে, ডাক-বাকে
নির্ভুল চিঠির মতো
আঘায়াতা পড়ে ওঠে জনশ ভিতরে

উদ্বোচনে হেন দুর অঙ্গকর করে শোয়া ॥

অরূপ গঙ্গোধ্যায়ের কবিতা

চুঁয়ে ফেললে

কথনো কথনো কিছু চুঁয়ে ফেললে
বৃষ্টিপাত হয়ে যায় বুকে
থেমন মাছের কাটা, ভাঙা মাটি, দেখানার দড়ি
কেননা আবহানের মুরা থালে জেগে থাকে ডর
মৃত্যু অবিস ডুকে পড়ে সটান তথমি ।

সারা সকানের মত উঠে আসে শীতের সাহস
তবু ধাম অতুর্কিতে মুছে দেয় শরীরের তাপ
অবিসাম চোখ থেকে অবিসাম বৃষ্টি খসে যায়
কথনো কথনো কিছু চুঁয়ে ফেললে থেমন
রাতির, মেঠো রোদ ।

এমনি ঠিকই ধাকি বেড়ে উঠি বয়সে বয়সে
তবু দেখি ছেমেবেজা চুঁয়ে ফেললে,
ঠিলে ছাদে চিজ ডাকরেই
দুশ্যামান দপ্পরেরা কেপে পড়ে চোখ থেকে পথের দুধারে ।

ষরের ভিতরে পরবাস

কোন কোন রাত জুড়ে নিয়িক শিশিরে
পাদের ওপরে পা উঞ্চল, ভাঙা তলোয়ার
যখনই পারক কাটে কেউ কেউ বাতির পিছনে
কেনে আসে মৃতদেহ নয়তো-বা কামানো থেক্কের
বুকে রেখে ফিরে যায় নথের আদরে, নায়ি ফেলে ।
ডুড়ের বোানো দড়ি খেড়ের গাছ

বুরুজতে থাকে বয়স সমান

ପ୍ରାମୀନ ଦୌଧିର ପାଡ଼େ ପୁଷ୍ଟେ ଥାଏ ରାତର ବାହାମ ସାରାଗାତ
ଦୂର୍ବ୍ଲ ଫେରାର ଦେଖି କରେ ହେଲେ ଯେତାର ଫେରେ କୋଣ ଭାଡ଼
ଶେଷ ରାତ ଉପରେ ଦେଖେ ଯାମେର ମିଳିତ ଆଖଗଥେ
ତଥାମ ଶ୍ରମ ଘୁଜେ ଜାଣ୍ଟ ହେବ କେଟୁ ବୁକେର ଗୋପନେ
ଅଛି ସଂଶୋଧନେ ରାଖେ ବାଲିଗାଢ଼ୀ ଦୂର କାହାକି ଚର
ଘୁଜେ କେବେ ଦୁଇ ଚାଖେ ଅପହତ ଅବସର, ଡୋର
ବରମାର କାଟା ନାହିଁ ବିଧିର ଦୁଇବେ ଆସ ଜଳ
ଅଧିକ ହଟାଏ କେଟୁ ବଳେ ଓଠେ ଅକପମାଣ ଉଠାନେର କୋଣେ
କିମର ଯାଏ ଏକା ହାଙ୍ଗା ଏବେ ଖୋଜ ନାହିଁ
ଘରେର ଡିତରେ ପରବର୍ତ୍ତେ

ଥାରାର ଥାଲୀଯ / ଦେବାଶିଶ ବନ୍ଦୋପଥ୍ୟାୟ

ସାମ ହନ୍ଦୁନ ଜାମ ଗାଁବେ କୋକଟା ବିଜୀ କରନ୍ତ ଆପେବ
ତାର ବାଟୁ ଶାନ୍ତି—ସେ ଆମତ ସେଫଟି ପିନ, ଚାରେର କାଟା
ଆମାଦେର ଜମେ

ଆମାଦେର ଜମୋ ଆଜ ଶାନ୍ତିଶିଷ୍ଟ ଏକଟା ଗର୍ଭ
ପ୍ରାପ ଦୂରେ ଥାରାର ଥାଲୀଯ
ଥାରାର ଥାଲୀଯ ଲାଖିଯେ ଓଠେ ଚାଈ, ଗର୍ଭତାରକା
ପୋଟା ଝଟିର ମହାଦେଶ !
ଝଟି ଦୂରେ ଛିଟେ ଥାଇ, ନାକି କରି ଧ୍ୟାନ ? କରି ନା ବିଜ୍ଞାନ
ଦେଶୋକୀର***

ହୋକଟା ଯେ ବିଜୀ କରନ୍ତ ଆପେବ ଆର ତାର ବାଟୁ ଶାନ୍ତି
ଆଜ ମୋଜାନୁଜୀ ଉଠେ ଆସେ ଥାରାର ଥାଲୀଯ ।

ପରେଶ ମଣ୍ଡଳ

କବିତା-ମଞ୍ଚକେ

କବିତା ହେବୁ ଆସାଗୋପନେର ଇତିହାସ । ଶବ୍ଦ ତାର ମାଧ୍ୟମ । ତାଟି
ଶବ୍ଦକେ ଯିବେ ମତୋ ସଂଶୋଧ । ଶବ୍ଦର ସଂଶ୍ଲାନ ବାଦରେ, ଶବ୍ଦକେ ଓହ୍ନେ
କରେ, ଓହ୍ନେରେକେ ଉଲ୍ଲେଖାବେଷେ ଜୁଡ଼େ ଦିଇ । ଆବାର ଅପରିଚିତ
ଶବ୍ଦକେ ପରିଚିତର ମଧ୍ୟେ ଘୁଜିତେ ଚାଇ । ପରିଚିତକେ ଅଚେନ୍ନ
ପଟ୍ଟିନାମ । ଏବଂ ଏହି ମୁହଁତ୍ ପରୀକ୍ଷା କରନ୍ତେ କରନ୍ତେ ଚାଇ । କେମନା
ଜୀବନ ଏକ ପରୀକ୍ଷାକାଳେ । କେମନା ଆମି ଜୀବନକେ ଭାବୋବାସି । କେମନା
ଆମି ମନୁଷ୍ୟକ ଭାବୋବାସି । ବୋଧ ହେଁ, ଏକ ରତ୍ନଶତ ଭାବୋବାସା ଥେବେଇ
କବିତାର ଜ୍ଞାନ । ଏବଂ କବିତାର ଅନ୍ୟ ନାମ ସ୍ଵର୍ଗ । ମିଜେର ସମେ ମିଜେର ।
ଆର ସେ ସ୍ଵର୍ଗର ପ୍ରକାଶ ନହୁନ ଆଇକେ । ଯିନ୍ତୁ ବିଶେଷ କେମୋ ଆଧିକ
କଥନ ପରିବହିତର ମେଘ ବିନ୍ଦୁକେ ସର୍ବର କରେ ଥଥନ ତାକେ ଛୁଟେ ହେବି ।
ନତୁନ ଆସିବର ଖୋଜ କରି ।

ଟ୍ରେନ

ଟ୍ରେନଟା ନିଃଶ୍ଵରେ ଛୁଟେ ଚଲେଇ
ରାତରେ ବୀରି ବାଜିଯେ
ଜୟମୁଖିର ଦିକେ
ଆଦିଯ ଚାରଗକେତେର ଜମେ
ଦୈନିକ ପେନ୍ଦିଯେ
ଦୈନିକାନ୍ତାଯେ
ଆର
ଆମି ଏକ ମୃତ ଯାଜୀ ଉପାଯାହୀନ
ଚେଷେ ଅଛି ବିପଦଶୁଚକ ସନ୍ତାରମି ଗୁନବୋ ବଜେ
ଲାଗ ସଂକେତେର ଆବାଳକୀୟ
ଟ୍ରେନଟା ନିଃଶ୍ଵରେ ଛୁଟେ ଚଲେଇ

ବୁକେର ମଧ୍ୟ ସରେର ମଧ୍ୟ / ନିର୍ମଳ ହଲଦାର

ବକେର ମଧ୍ୟ ସରେର ମଧ୍ୟ ଡାଙ୍ଗେ ପ୍ରାଚୀର
ବେଟୁ ନେଇ ।

ନାତିକୁଣ୍ଡ ଅଯିକୁଣ୍ଡ ଆଜାଓ ତୁମି

ଜାଗାଟ ଦାଓ

ଜାଗର ସରେ ଜଳ-ଖୋଜାଯା ନେମେ ପଡ଼ିବେ ହୌସ
ନେମେ ପଡ଼ିବୋ ଆମି

କେ ଆହ ଏହି ରାଜ୍ୟାୟ

ଫୁଲ ଓ ଫୁଲ କହି— କୋଆର ମଦିର ?

ନାତିକୁଣ୍ଡ ଅଯିକୁଣ୍ଡ ଆଜାଓ ତୁମି

ନାଚୋ ନନ୍ଦ ନାଚ

ବୁକେର ମଧ୍ୟ ସରେର ମଧ୍ୟ ଡାଙ୍ଗେ ପ୍ରାଚୀର ।

କଠିନ ବଡ୍ଡୋ / ଦୈକତ ରଞ୍ଜିତ

କିମେର ଭାଗେ ଫାଳାଡ଼ ପ୍ରକୃତ, ଏହି ମୁହଁରେ ଟାଟିକେ ଦେବୋ
ଆମାର ବଡ୍ଡୋ କବିତ କଠିନ, ପାହାଡ଼ ଉଲ୍ଲଟ ପଟକେ ଦେବୋ
ବୀ ଆହେ ଆର ଈତି ଉତ୍ତ ଏକଳା ଆମି ଯା ପାରି ନା
ଧାର୍ୟ ଏବଂ ଭାବୋବାସାର ଦିନି ଆମି ଟାଟିକେ ଦେବୋ

ଧେଶ୍ତରିକା ମଥ୍ରିର ଏବଂ ସତେକ ମାଗାର ତପି
କେମି କଟାଇ ଖାମ୍ଚାନି ଆର ତେବେ ଆମି ଧାର ଧାର ନା
ବାପେ ପେଲେ ସମ୍ମେ ସର ବନପତି ମାଟିକେ ଦେବୋ
କଠିନ ବଡ୍ଡୋ କବିତ ଆମାର ଗାତୀନ ପାଇଁ ପଟକେ ଦେବୋ

ଛିର ତୁମି ନିର୍ମଳପଟ୍ / କଲ୍ଲୋଲ ଯଜୁମଦାର

ପାଥରେ ପା ରେଖେ ବାସେ ଆହୋ ଛିର ସତା
ଡାହକିର ଡାକେ ଆମି ଫିରେ ଯାବୋ

ଶ୍ୟାମଙ୍ଗ ମୌଦ୍ର୍ୟ-ସନ୍ତାପେ
ବେଦ ଥାକେ ତୁମି ଛିରାଟି, ଛିର ସତା

ଏତାବେଟି ଅନନ୍ତକାଳୀ

ଛିର ତୁମି ନିର୍ମଳପଟ୍ ଧୂମୋହିନୀ ପାଇଁଟିଜ
ଏକାଜ ସେକାଜ ବହୁକାଳ ବିଂବା କଟକାଳ
କ୍ଷେତ୍ରକାଳ ବହୁକାଳ ସେକାଜ ଏକାଜ—

ବୋନୋ କାଳଗଣି ନନ୍ଦ ବୁଦ୍ଧ ଛିର

ଛିର ସେନ ଘଟପତ ନତଜାନୁ କୋମଳ କୁଦୁମେ

ପାଥରେ ପା ରେଖେ ବାସ ଆହୋ ଛିର ସତା
ଡାହକିର ଡାକେ ଆମି ଫିରେ ଯାବୋ
ଶ୍ୟାମ-ଭଗ୍ନ ମୌଦ୍ର୍ୟ-ସନ୍ତାପେ—

ସମ୍ମୁଦ୍ର ହାରିଯେ ଗେଛେ, ଦିଶାହାରା ମେର / ଅଶୋକ ଦକ୍ଷ

ଉଛିଷ୍ଟ ବାହୀର ମେଧାନୋ ପ୍ରତିଶୋଧ ସଥାଜେ ବରିଷ୍ଠ ଆହେ
ବୌଦ୍ଧ-ନାଚା ଜୀବନର କାହେ

ସମ୍ମୁଦ୍ର ହାରିଯେ ଗେଛେ ତୁମି ରାଣ୍ଟ ଥାମାଓ
ରାଣ୍ଟି ଆଜ ଥେମେ ଗେଲେ ଏକ ଜୋଡ଼ା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେଖା ଯାବେ—

ଏକ ଜୋଡ଼ା ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଜ ପାହାଡ଼ ଫାଟାବେ ।

ହରିପଦ ଦେର କବିତା

ମୋନାଲିସାର ହାସି

ବେଦାନ୍ତ ଫୁଲେର ମତନ
ଡୋମାର ଅହଂକାରୀ ଭାଗାବାସାଈ ହେଉଛିଲାମ
ପ୍ରତି ମୋହୁରୀକୁ ଅପେକ୍ଷା କରେଛି
ହାତେ ନିଯମ
ଆପଣ ଫେଟା ଫୁଲେର ଗଢ଼ ।
ମୁହଁତ ନିର୍ବିତନ କରେ
ରାଜୀନ୍ତ ସଂଶୋଧନ ଦୁଃଖକଟା କଲି
ଆମର ଧଳାଯ ମୁନ କରେ ଖଜାତାମ
କୁଷ ତୋମାକ ଅଗରାପ କରିବାର ଜନା
ଦେଇ ଦା ଡିକି ମୋନାଲିସାର ଧ୍ୟାନେ ।

ଏକଦିନ ଚମକେ ଉଠିଲାମ
ବୁଲେର ତାତ ସହାଯା
ଚୋଇ ଫେରାଇଲାମ
ଡୋମାର କାନ୍ଦେର ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ଧେକେ
ବୁକେ ତୋମାର ହାତ ରାଖି
ଶୁନା ଦାନୀ ବନ୍ଧୁନିଯିରେ ଓଡ଼ି
ପୋଛେ ଯାଇ ମୁହଁର କାହାକାନ୍ତି
ତଥନ ମୁଖୋମୁଖ ଦୌଡ଼ୁଥ ମୋନାଲିସାର ହାସି ।

ନତ୍ର ଦିଦି

ମମନ୍ତ ଶ୍ରୀର ଜୁଡେ ତୋମାର ଆଚେନା ଅନ୍ଧକାର
ତୁମି ଗୈରିକ ବସନ୍ତ ଆଗରୁକେର ମତ ଏକ ନନ୍ଦ ଦିଧା
ଡୋମାର ଦରବାର ଧାକେ ଦାଢ଼ୁଥ ଆବୋ
ଉକ୍ତିଯ ଖୁଲେ କୁନିଶ କରେ ଶ୍ରାଟ
ଡୋମାର ଅଦାପେ ଥିସ ପାଇଁ ବୀଜ୍ଞା ସମ୍ମାନିର କୌଣ୍ଡିନ ଧେବେ ।

ଡୋମାର ଭକ୍ତ, ନିଶାସେ, କପାଥେ
ଖୁଲେ ପଡ଼ା ତୁଲେ ପୁରୁଷମାର୍ଗ ସମିପିତ ।
ଉପଚ୍ରେଣୀ ବୁଲେର ନାମିଲେ ଡୋମାର
ମାଟେ ଯାମ ସହିତ ଉତ୍ସକାପାତ ପ୍ରତିନିଯାତ
୧୦୪ ଡିଜି ଉତ୍ତାପେ ପୁରାମ ମୌମାଙ୍ଗିରା ମୁହଁର ଶାମନ
ତୁଷ୍ଟ କାରେ ଉତ୍ତନ ତୋରେ । ପୁଣିବୀକେ
ଶୁନ୍ତ ମନେ ହସ । ତାର ନନ୍ଦକେଶ-ପର୍ବତ-କରା ପାହାତ୍
ତିନ ମେଟୀ ସାଗର, ଧର୍ମ-ପଡ଼ା ହିମବାହ
ବୋଯେ ଓ ଅପମାନେ ଫୁଲେ ଓଡ଼ିଲେ ।

ଦୁଇତିକ ଓ ମହାମାରୀ, ଜରା ଓ ବାଧିର ଅପଚ୍ଚା ହାତ
ଆହ୍ଵାନ କରେ ନିଖିଲେର ବିପୁଲ ଆହ୍ୟୋଜନ
ମେହି ମୁହଁତ କ୍ରଦେପହୀନ ଏକ ସାହିସ
ଡୋମାର ପାହେର କାହିଁ ହାଟୁ ଗେଡେ ସର୍ବତ୍ର ଅର୍ପଣ କରେ ।

ଦେ ଦିକ ଦିଯେଇ ଶାତ୍ | ଶିଶିର ଭଟ୍ଟାଚାର୍

ଦେଇକ ଦିଯେଇ ଶାତ୍ ଆର ଦେଇମ କରେଇ ଯାଓ
ହେ ବିଦନ୍ତ ନାମକ, ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମି ପୌଛେ ଯାବେ ଟିକ
ଜୀବନେର ଆଦିମ ଓହାର ମେଧାନ ଥେବେ ଏକଦିନ
ମୁହଁର କରେଇଲେ ଡୋମାର ପଦମାର୍ଜା ।

ଅନେକ ସୁର୍ଯ୍ୟଦର ପେଇଯେ
ଅନେକ ଆମାବସ୍ୟ ଡିଜିଙ୍ଗେ
ଦେଇବେ ଏକଦିନ ହେ ଭାନୁରକ୍ଷ ତାପସ
ଡୋମାର ଆଜନ୍ମ ସକିନ୍ତ ପ୍ରଜାର ସମନ୍ତ ସନ୍ତାର
ଚାମାଢ଼ାର ଜୁତୋର ମତ ସିଂହ ଦୁରାରେ ବାଇରେ
ରେଖେଇ ଦେଉଳେ ତୁକଣେ ହେ ତୋମାକେ ।

ଏବେ—

ଶେଷ କପରକଟ୍ଟକୁର ବିନିମୟେ ଦୋଢ଼ାବେନୋ ଆର
ଡୋମାର ଅର୍ବାଚୀନ ମେହି ପଥପ୍ରଦାର୍ଥକ ।

ସାର୍ଥକ ସମାଜୋଚନ ଇନ୍‌ଦ୍ରାଜିଲ ସଂଖ୍ୟାପତ୍ର ଓ ସାମାଜିକ ପତ୍ର ବିଶେଷ ବୋରୋଫାନ୍‌ଡାନ୍‌ମାର୍କ୍‌ର ବୋଧହୀନ ସମାଜୋଚନକରାତି ବିନ୍‌ଦୁନ୍‌ଚେନ୍। ତାଦେର ଭାଗମା କ୍ରୂଡ୍‌ଟେ ବେଳେ ଆହେନ୍ତିରେ। ଚିଠିଗତ ପାଠକେର ମନୋଭାବ ବିଛୁଟା ଥରା ପଢେଁ। ତାଙ୍କ ଆଂଶିକ। ସଂଖ୍ୟାପତ୍ରରେ ଏବଂ ପାଠକେର ମନୋଭାବ ବିଛୁଟା ଥରା ପଢେଁ। ତାଙ୍କ ଆଂଶିକ। ଅନେକବେଳେ କୌଣସିର ଧାର୍ତ୍ତିରେ ଚିଠି ଲିଖି ଥାଇବେଳେ। ସେବର ଚିଠିଗତ ସମାଜୋଚନକରାତି ଯନ୍ମ ନିର୍ମାଣ କରିବାକୁ ପାରି। ତରୁ ଆଂଶିକ। ଏ ସଂଖ୍ୟାପତ୍ର ଆମରା ରାଜୀନ ସୁରୋଧ କାବ୍ୟାଳ୍ପତ୍ର ଅନ୍ତର୍ଭାବ ଆର୍ତ୍ତନାଦ' ପ୍ରକଟେ କରିବାକୁ ଚିଠି ଛାନ୍ଦିବାକୁ। ଚିଠିଗତ ସୁରୋଧ କାବ୍ୟାଳ୍ପତ୍ର କାହେ ଦେଖାଇ କାହେ ଦେଖାଇ।

କବିର କାହେ ଚିଠି

॥ ୧ ॥

ଆମନାର କାବ୍ୟାଳ୍ପତ୍ର 'ଆନ୍ୟାଳିକ ଆର୍ତ୍ତନାଦ' ପେହେଛି । ଧନ୍ୟାଦି ଜାଗରନେ । ହେଦିନ । ବହିତି ପେହେଛିଲାମ, ନେଇନିଛି ପାତ୍ରଭିତ୍ତିମ, ଆଜ ଆମର ପଢ଼ିବାମ । ଭାଲୋ ଲୋଗେଛେ । ମ୍ୟାନ୍‌ମିଳ ଆର୍ଥି ନର, ପ୍ରକୃତ ଓ ଗତି ଅର୍ଥେଇ ଆପନି ମାନୁଷର ଏବଂ ଏକବେଳେ କାବି ଅର୍ଥ ନର, ପ୍ରକୃତ ଓ ଗତି ଅର୍ଥେଇ ଆଧୁନିକ କବି । ବିଶ୍ଵ କବିର ବଳାତେ ହଜେ, ସେ-କବିତାଯା ପ୍ରକାଶ-ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ମାନୁଷର ସଖଦୂଷିତର ଚିରାଳି ଭାବୀ ସମକାଳୀର ବାକ୍-ଶୈଳୀକୁ ଉଚ୍ଛବିତ ହାତ, ଆମାର ମାତ୍ର ତା-ଇ ଆଧୁନିକ କବିତା । ଆମନାର କବିତାଯା ଆମାର ଏହି ସଂତାର ରାଗାଯାମ ପେହେଛି ବେଳେଇ ଆପନାକେ ଆଧୁନିକ କବି ହିସେବେ ନନ୍ଦିତ କରିଛି ।

ଆମନାର ନାମ-କବିତା ଏବଂ ଅନାମା କରେକଟି କବିତା ('କବାରା ଏସେଇଜିଲ', 'ମାନୁଷାଳେର ଅନ୍ଧକୁ ଥେବେର ପ୍ରାର୍ଥନା', 'ଏଥାନେ' ଓ 'କବିତା') ବିଶେଷତାରେ ତାଳେ ଲୋଗେଛେ । କରେକଟି ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ମନ ଦାଗ କାଟେ, ଏବଂ ନିର୍ମିତ କବିତା ପଢ଼ନ ଭାଲୋ ଲୋଗେଛେ । କରେକଟି ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ମନ ଦାଗ କାଟେ, ଏବଂ ନିର୍ମିତ କବିତା ପଢ଼ନ ଭାଲୋ ଲୋଗେଛେ । କବିତାଗତିର ଅଧିକାରୀ/ପିଞ୍ଜରେ ବୁଲେଟିନିକ ଅନ୍ତର୍ଜାତି ଗରିବତ ଶବେର/କବେକଟି ମୁକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ଅର୍ଥରେ ଶତ୍ରୁ ଥାକେ/ମାନୁଷରେ ଅନ୍ଧକୁପେ ତୋରକେ ଭାଗାତେ, 'କ୍ଷେତ୍ରରେତ୍ତର ଗାନ୍ଧୀର ନିରିକ୍ଷା ଆଜାନ୍ତର କାବ୍ୟାଳ୍ପତ୍ର' ଓ 'ଏକ ଆକାଶ ଦୋଦର ମେଲେର ଡିଜନ'/*ନିଜର ପଢ଼ନେ ସ୍ଥିତ ସ୍ଥିତ ଦୂରକାରେ ସାର୍ଥକତାର ଉତ୍ତିଷ୍ଠାନ ଥାଏ ।

ଆମନାର କବାର ସଂକଳନ ୧୯୭୦-୭୨ ସମୟ-ସୀମାଯା ଲିଖିତ କବିତାର ପ୍ରତିନାୟ ପ୍ରକାଶିତ ଦେଖିବେ ପାଇଁ । ପରିମରାଜାର ତଥା ଭାଗତବର୍ଷରେ ଇତିହାସେ ଏହି ଆଶ୍ରତ ଅଛିଲେ ବସନ୍ତର ନାମାତାରେ ଆତ୍ମପର୍ଦ୍ଦିତ, ଅଥାତ ଏହି ସମାଜକାରୀ ଇତିହାସ ଆମାଦେର

ସାହିତ୍ୟ କେନ ସପ୍ରାପ ହଲେ ନା ଭାବରେ ଅବାକ ଲାଗେ । ଆମନାର କାବ୍ୟାଳ୍ପତ୍ର ସେଇ ଆଶ୍ରତ ଅଛି ଓ ତାଙ୍କରେ ମିନ୍‌ବିନ୍‌କେ (ତ୍ୟାବହ ସବ ନା) ପ୍ରତାକ୍ଷ କରିବାମ, ଇତିହାସେ ଛାତ ଏବଂ ସାହିତ୍ୟର ପାଠକ ହିସେବେ କୁଣ୍ଡ ହଲାମ । ଆପନାକେ ଅନୁରୋଧ କରିବ, ଆପନି ଯା ଭାବେ, ସେମନଭାବେ ଭାବେ ତାହି ଲିଖିବେଳେ, ଆର ଦଶଜନ କବି ସମ୍ମାନୀୟର ମତେ ବିଶେଷ ପାଠକ ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନେର ସୁର ମିଲିବେଳେ ଲିଖିବେଳେ ନା । ତାତେ ଆଶ୍ରତ ହେବାଟେ କିଛି ବାସ୍ତବ ଅସ୍ତ୍ରିଦ୍ଵାରା ମୁଖେମାତ୍ର ହାତ ହେବେ ନା ।

କଲ୍ୟ/ଗୁରୁମାର ଦାଶ ପ୍ରତ୍ନ
ବୀଭାବ, ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତେର ଇତିହାସ ଓ ସଂକ୍ରତ,
କରନାଟା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ।

॥ ୨ ॥

ପତ୍ରବାଦ ବିକେଳେ ଆମନାର ବିଭିନ୍ନ କାବ୍ୟାଳ୍ପତ୍ର 'ଆନ୍ୟାଳିକ ଆର୍ତ୍ତନାଦ' ପେହେଛି ।

ଆମନାର ପୋଷଟାକାର୍ତ୍ତ ପେହେଛି ।

'ଆନ୍ୟାଳିକ ଆର୍ତ୍ତନାଦ' ପାତ୍ରଭାବର ପବେ ପାତା ଉଲେଟ ଦ୍ୱାରକି କବିତା ପଡ଼େ ସଫଟାଥ୍ରାମର ମଧ୍ୟ ସବ କଟି କବିତା ପଡ଼େ ଫେରି । ତାରପର ରାତେ ଆର ଏକବାର କବିତାରି ହିସର ହୟ ପଡ଼େଛି । ବୁଝାଟେ ପାରଜେନ, ନାରୀ ଆର ପ୍ରାଣୀର ମଧ୍ୟ (ଆମନାର-ଆମାର) କାବିକ ଦୂରତ୍ତ ଥାକୁ ସହେଲ, ଉତ୍ସରେ ମନେର ତାରଭାବେ ଏକ ସୁରେ ବାର୍ଧା ନା ଥାକେଲେ ଏକରକମ ବ୍ୟାପାର ଘଟିଲେ ପାରାତ ନା । ଅର୍ଥାତେ ଏକ ନିର୍ମାସ କରେକ ଘଟାର ମଧ୍ୟେ କବିତାଗତି ବେଶ କରେକବାରା ଆମି ପଡ଼େ ଫେରନେ ପାରାତ ନା ।

'ଆନ୍ୟାଳିକ ଆର୍ତ୍ତନାଦ' (ଶେଷ କବିତାଟି) ଅସାଧାରଣ ଏବଂ ଛାତା ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କବିତା, ସେମନ କବାରା ଏସେଇଜିଲ' ଇତ୍ୟାଦି । କବିତାଗତିର ରଚନାକାଳ ୧୯୭-୭୨ । ତାହି ଥେବେ ମନେର ଆପନାକେ ଆମି ତିନି ଜାନି ବୁଝି, ସଦିଓ ଆପନାକେ ଆମି ତିନି ନା ବା ଜାନି ନା । ତରୁ ମନେହୟ ଆପନି ବୋଧହୀନ ଆମାରାଇ ଏକଜନ ପରମାର୍ଥ— ମନେହୟ— ।

—ବିନୟ ଘୋଷ

୧ ମେ ୧୯୭୪

॥ ৩ ॥

আপনার মেজাজের অনেকখনি বোধহয় আপনার দীর্ঘ কবিতাগুরু ধরা পড়েছে
হাঁটাং শেষ হওয়া সত্ত্বে। 'অসংজগ শব্দগুরি ছানাকাটা সুধের মতন' বা
'সকলেই পাখপাখি তবু সঙ্গতকারণেই প্রভাকেই অপরিচালো নৈকট্যবিহীন' বেশ
ক্ষুক কবিতার জাইন: কর্তৃক ছাট কবিতাগুরু তাজো নেগেছে। বোধহয়
আপনাকে একটু বেশী কথা বলার যৌক কাটাতে হবে। আরও কম কথায়
বেশী বলা যাব না?

— উসীম রায়

২. ৮. ৭৪

॥ ৪ ॥

আপনার ১২/৪-এর টিচি ও দুখানি বই পেয়েছি। আপনার জেখা শুক ও
পরিষ্কয়, আচরিকতায় উজ্জ্বল। বিশেষগুলো মামুলি ঠেকবে যদের কাছে,
তারাং জনবেন এভনি প্রয়োগ করা যাব আজকাজকার কম জেখার ক্ষেত্রে।
ভাস্ত-ভবি আপনি, আমার মনেহয় একমাত্ত কবিতা মেখাতেই আপনার আনন্দ।

লোকনাথ ডাট্টোচার্য

২৭. ৮. ৭৪

সেই ঝুবক ছাটি / জয়সত্ত্বমার

তরতাতা মুবক দুটি বাস থেকে অতকিতে ছিটকে পড়ে দেশ—
ও রকম অনেকই ছিটকে পড়ে যাব।
জ্যোতিষ্পোষেট হেজান দিয়ে কাজ তারা সঙ্গে রাতে তারা ওনেছিল।

তখনো তো মাটিতে পারত ঘটনাটা, যাবে আমরা দুঃখটনা বলি,
ওখন ঘটিয়ে বলে চতুরিকে এত গভোদৱ?
চাকের গর্জন তনে শাস্ত এক মঠ থেকে ডেসে এল যেন কোজাহল,
গাড়ির চাকায় পিপট দেখল ওরা দুটি জবাফুল?

বুদ্ধদেব বসু ও বিষ্ণু দে সম্পাদিত
 আধুনিক বাংলা কবিতার দুটি সওকলন ব্যতীত নির্ভরযোগ্য
 তৃতীয় কোনো সওকলন নেই। জয়স্তকুমার সম্পাদিত এই
 সওকলনটি দ্বিভাষিক। মূল বাংলার পাশাপাশি হিন্দী হরফে
 হিন্দী অনুবাদও স্থান পেয়েছে। এর আগে এমন সওকলন
 আর বেরোয়নি।

আধুনিক বাংলা কবিতা

জয়স্তকুমার অনুচ্ছিত ও সম্পাদিত
 ম্যাপলিথো কাগজে, মনো-টাইপে মুদ্রিত। প্রচ্ছদ বহু রঙের।
 চার শতাধিক পৃষ্ঠার এই বিপুলায়তন গ্রন্থের দাম
 মাত্র ত্রিশ টাকা জুন মাসে বেরবে।

আমাদের প্রকাশিত আরো কয়েকটি কাব্যগ্রন্থ
 অঙ্গ সঙ্গীত ॥ গৌরাঙ্গ ভৌমিক ॥ চার টাকা
 নদীর সময় ॥ গৌরাঙ্গ ভৌমিক ॥ তিন টাকা
 ঘূমন্ত দরজায় কড়া নাড়ার শব্দ ॥ শলভ শীরাম সিং
 অনুবাদ জয়স্তকুমার ॥ তিন টাকা ॥
 এই তো এখানে ॥ জয়স্তকুমার ॥ দশ টাকা

কৃষ্ণ ধরের কাব্য-নাটক
 পদধ্বনি পলাতক ॥ চার টাকা

উল্লেখ্য প্রকাশন গুণ চিত্ররঞ্জন এভিনিউ, আঙ্গরগ্রাউণ্ড ২
 কলকাতা ১২

EDITOR : JAYANTKUMAR

Published by Sri Virendra Nath Mishra from 33, Chittaranjan Avenue
 (Underground No. 2) Calcutta-12 Printed by A.K. Dey Hazra from
 Chandimata Printers & Stationers, Haripur Road, Cuttack-1.

Cover : DILIP MUKHOPADHYAY